

KRETOWISKO. KOMPLEKS MUZEALNO-NAUKOWY ORAZ ZAGOSPODAROWANIE HAŁDY SZARLOTA W RYDUŁTOWACH.

Temat i założenia projektu. Hałdy są nieodłącznym elementem krajobrazu Górnego Śląska. Często zajmują tereny bardzo wartościowe i cenne dla inwestorów. Z jednej strony są one problemem ekologicznym oraz przestrzennym. Z drugiej zaś stanowią świadectwo działalności przemysłowej i są dziedzictwem dla kolejnych pokoleń. Przedmiotem pracy jest opracowanie koncepcji zagospodarowania hałdy Szarlota w Rydułtowach – jednej z najwyższych hałd nasypowych w Europie - oraz stworzenie kompleksu muzealno – naukowego w jej fragmencie. Koncepcja zakłada stworzenie wielopłaszczyznowego programu, który obejmowałby funkcje edukacyjne, rekreacyjne i sportowe. Hałda Szarlota ma niezwykły potencjał, który należy wykorzystać i który jest szansą na poprawę jakości życia mieszkańców, przyspieszenie rozwoju ekonomicznego oraz stworzenie dogodnych warunków dla turystyki, a co za tym idzie - nowych miejsc pracy. Nowo powstała przestrzeń ma być ogólnodostępną atrakcją i katalizatorem w rozwoju miasta. Celem projektu jest pokazanie możliwości aktywizacji zwałowisk poprzez wprowadzenie bogatego programu, nadanie nowego charakteru i nowej jakości. Projekt ma być alternatywą dla opuszczonych śląskich hałd.

Metoda pracy. W celu określenia założeń projektowych przyjęto podział ze względu na trzy skale interwencji. Pierwszą jest teren całego miasta, drugą – obszar hałdy, zaś trzecią – wybrany fragment zlokalizowany w jednej ze stref.

Skala miasta. Podstawą koncepcji urbanistycznej są trzy czynniki, które bezpośrednio wpływają na rozwój i prawidłowe funkcjonowanie obszaru. Pierwszym są główne trasy komunikacji powiatowej i regionalnej, które warunkują powstanie nowej drogi, łączącej je z terenem i gwarantującej swobodny napływ użytkowników z całego regionu. Drugim czynnikiem są istniejące ścieżki rowerowe, które podłączono do terenu hałdy. Założeniem projektu jest także uzupełnienie istniejącej struktury zieleni o dodatkowe parcele, które przenikają się ze ścieżkami rowerowymi i pieszymi, tworząc logiczną całość. W ten sposób hałdę włączono do aktywnej struktury miasta.

Skala hałdy. Projekt zakłada podział zwałowiska na cztery strefy funkcjonalne. Ich struktura opiera się na analizach terenowych i wykorzystaniu naturalnych granic. Każda ze stref ma inny charakter uzależniony od ukształtowania terenu i indywidualnych aspektów, które narzucają konkretną funkcję na danym obszarze. Wszystkie strefy oplata wokół pas parkingów oraz droga, która można objechać całą hałdę dookoła. Wewnątrz znajdują się już tylko ścieżki piesze i rowerowe oraz system ścieżek edukacyjnych. Głównym założeniem było zachowanie naturalnej formy hałdy i jak najmniejsza ingerencja w zastaną sytuację.

Skala obiektu. Koncepcja zakłada stworzenie obiektu o charakterze edukacyjnym. Pomysł stworzenia Muzeum Górnictwa nasuwa się sam, z powodu bogatej tradycji i historii górnictwa w mieście. Rozwój technologiczny związany z eksploatacją węgla spowodował powstanie wielu ciekawych maszyn i urządzeń, które można byłoby tam podziwiać. Centrum Nauki natomiast miałoby przybliżyć zwiedzających do nowinek technologicznych naszych czasów. Inspiracją do stworzenia podziemnego budynku stało się wydobywanie węgla i tunele. Założeniem projektu było nie konkurowanie z kontekstem i zastaną formą hałdy, dlatego obiekt całkowicie ulokowany jest pod ziemią. W obiekcie zastosowano specjalną konstrukcję podwójnych ścian. Zewnętrzna to ściana oporowa, która zabezpiecza skarpy przed osunięciem. Jest to samodzielny element, wewnątrz którego umieszczono budynek właściwy składający się z modułów 9x9m.

Podsumowanie i wpływ projektu. Projekt jest realną alternatywą dla śląskich hałd. Podkreśla indywidualność i oryginalność opracowywanego terenu oraz całego Śląska. Jest to bez wątpienia ogromna szansa dla miasta na stworzenie niepowtarzalnej wizytówki oraz nowego wizerunku.

KRETOWISKO. MULTIFUNCTIONAL COMPLEX AND URBAN CONCEPT FOR SLAG HEAP SZARLOTA IN RYDUŁTOWY, POLAND.

Design theme. Spoil tips are inevitable and widely recognizable elements of Upper Silesia Industrial Region landmarks. These man-made landforms are very often interpreted as landscape scars, which cover very valuable terrains in Silesia Upland. On the one hand, slag heaps are an environmental and spatial problem. On the other hand, they are a testimony of an industrial activity and are an heritage for future generations. The major issue of this project was to prepare an urban concept for Szarlota spoil tip in Rydułtowy, Poland, which is one of the most height spoil tip in Europe and to design an educational and museum complex in one part of it. The concept was to create a multifaceted program, which would contain educational, recreational and sport facilities. Szarlota slag heap has an incredible potential, which should be re-used and which can provide positive benefits to local communities as well as is a chance to accelerate economic growth by creating convenient conditions to develop tourism (creation of new workplaces). This new space would be a public attraction and a catalyst of Rydułtowy development. The main aim of the project is to show new possibilities for heaps activation by implementing wide program and by creating new character and new quality. Project would become thereby an alternative for abandoned Silesian anthropogenic landforms.

Work methodology. To conceptualize major design aspects, three scales of intervention were considered. The first one became an area of a Rydułtowy city, the second one – area of the spoil tip and the third – scale of the object – multifunctional complex.

City scale. In the concept, it is possible to distinguish three major aspects which influence directly on a development and function of the site.

The first one, road system (main regional communication tracks), provide a convenient access to Szarlota spoil tip, which guarantee unrestrained surge of visitors from the whole Upper Silesia region. The second one, existing cycle and walking paths which are continued in the project on the site of the heap, provide an access for not motorized visitors. The last aspect, existing green areas structure, is complemented with additional green parcels, which intersect walking and cycle paths. In this way Szarlota spoil tip would be included into active structure of Rydułtowy city.

Slag heap scale. In the project, heap is divided on four distinct function areas. Their structure is based on site analyses and on natural boundary lines of this anthropogenic landform. Each area has its own distinct character which is strictly relevant to land form and individual aspects, which impose a particular function on given site. All areas are encircled by a car park belt and by a road. Inside, there are only walking and cycle paths as well as a system of educational paths. The main condition was to maintain a natural form of a heap and not to interfere significantly with existing situation, still achieving land reclamation with positive impact on the Rydułtowy city.

Object scale. Educational function is achieved in the project by creating an underground complex of Mine Museum and Science Center. Rydułtowy city has a very rich mining history as well as mining tradition. Industrial development was strictly connected with new ways of coal extraction – new technologies and equipment, which could be presented in the Mine Museum, while Science Center would present recent technologies. Project, especially its underground character was inspired by the form of underground mine corridors and tunnels. The main aim was not to compete with the context and existing form of the spoil tip, which is way the complex was entirely located beneath the ground, inside the heap. Building has a special double wall construction. The external walls became retaining walls, which protect scarps from sliding, while internal walls build the form of the complex. The complex of Mine Museum and Science Center is made of modules 9x9m.

Summary, impact of the project. Presented concept is a real alternative for abandoned Silesian man-made landforms, interpreted by landscape scars. It underlines individuality and originality of analysed area and of whole Silesia Upland, Poland. It is certainly a big chance for a city to create a widely recognizable landmark.